

Summary

Boichuk A. Legal liability for infringement in the field of water objects: identification characteristics.

An article deals with theme in features of legal liability for violations in the field of water objects protection as one of the types of legal guarantee, describes the main aspects of water legislation of modern Ukrainian the normative base that determines the responsibility for its violation. After all, it is the legal responsibility of citizens of the state, enterprises and organizations to comply with the norms of water legislation is a reliable guarantee of environmental safety of the development of society and an important component of ensuring its life.

Key words: legal responsibility, water objects, legal protection of water, environmental of fenses, water legislation, administrative liability, criminal liability, disciplinary liability, civil liability, violation of the rules of water protection, pollution of waterbodies, depletion of waterbodies objects, littering of water objects.

УДК 347.55

О. О. ГАЙДУЛІН, Ю. Г. КОЗИР

Олександр Олександрович Гайдулін, кандидат філософських наук, кандидат юридичних наук, доцент, професор ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»

Юлія Геннадіївна Козир, магістрант ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»

ДОКТРИНАЛЬНІ АСПЕКТИ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ: РОЗМЕЖУВАННЯ БАЗОВИХ ПОНЯТЬ

Сучасний світ вступив у добу інформаціоналізму, який іноді називають особливою формою демократії – нетократією. Найбільш інтенсивно це проявляється у приватноправових відносинах, диспозитивність та дискреційність яких дають змогу застосовувати новітні форми актів їх виникнення, зміни й припинення та прискорювати реалізацію прав і обов'язків сторін з використанням інформаційно-телекомунікаційних мереж. З огляду на це особливо актуальним видається дослідження статусу електронної комерції як особливого інституту права.

Серед основних наукових робіт у цій галузі необхідно виділити дисертації, які захистили О. В. Кохановська (1998 р. та 2006 р.)¹, М. М. Дутов (2003 р.)², О. А. Присяжнюк (2007 р.)³, К. С. Шахбазян (2009 р.)⁴. Також цю тему досліджували вітчизняні науковці А. В. Вологдін, А. П. Манюшкін, А. В. Солдатков, А. В. Мартовий та інші вчені.

Визначення предмета регулювання права електронної комерції через порівняння змісту базових понять, які вживаються для з'ясування сутності цього правового інституту, що формується.

У вітчизняній доктрині переважає розуміння електронної комерції (e-commerce, Інтернет-торгівля, електронна торгівля) як широкого набору інтерактивних методів ведення діяльності з надання споживачам товарів та послуг. Отже, під електронною комерцією розуміють будь-які форми ділових операцій, де сторони взаємодіють через електронні технології, а не в процесі фізичного обміну чи контакту⁵. Проте слід зауважити, що науковці у цьому питанні не дотримуються єдиного підходу.

Існуюче розмаїття визначень поняття «електронна комерція» спробували подолати у своєму дослідженні С. Ф. Легенчук та А. С. Скакун. Вони дійшли висновку, що, наприклад, польські дослідники більш однозначні у своєму визначенні і всі вони звертають увагу на те, що електронна комерція – це не лише електронна торгівля товарами та послугами за допомогою електронних засобів, а й увесь процес здійснення такої торгівлі, включаючи відповідальність сторін за невиконання зобов'язань⁶. Окрім того, існують окремі думки щодо визначення електронної комерції як частини господарської діяльності підприємства, яка забезпечує створення нових відносин між організаціями, споживачами, мережами, формами ринків⁷.

На нашу думку, найбільш продуктивним для з'ясування предмета правового регулювання електронної комерції буде не заперечення різноманітних дефініцій заради встановлення одного поняття, а спроба впорядкувати базові, найбільш вживані поняття у цій сфері.

Для цього слід звернути увагу на те, що такі поняття, як «електронна комерція», «електронна торгівля» та «електронний бізнес», – не є тотожними і конкуруючими поняттями. Так, під електронною торгівлею зазвичай розуміють лише відносини купівлі-продажу товарів⁸. Електронна ж комерція – явище за змістом більш широке, ніж електронна торгівля, і охоплює не лише купівлю-продаж, а й надання послуг, виконання робіт тощо. Електронний бізнес – це не лише зобов'язальні правовідносини, що виникають між суб'єктами,

а й усі супутні бізнесу відносини: маркетингові, інформаційні, адміністративні, господарські. На нашу думку, можна побудувати таке співвідношення: електронна торгівля охоплюється поняттям електронної комерції, а електронна комерція охоплюється поняттям електронного бізнесу.-

Офіційна лексика, яку використовують у своїх актах органи, наділені повноваженнями регулювання сфери електронної комерції, це підтверджує. Для більш докладного з'ясування можна розглянути акти, які видає у США спеціальний орган Federal Trade Commission (FTC), що регулюють сферу електронної комерції⁹. Також варто згадати CAN-SPAM Act (2003), який встановив національні стандарти продаж через електронну пошту¹⁰. У Великій Британії створено Financial Services Authority (FSA), який базувався на основі Директиви Європейського Союзу Payment Services Directive (PSD). У Китаї питаннями електронної комерції займається Міністерство промисловості та інформаційних технологій (Ministry of Industry and Information Technology). Причому розвиток електронної торгівлі у її традиційному значенні розпочався у Китаї з прийняттям закону про електронні підписи (The Electronic Signature Law)¹¹.

На нашу думку, важливим аспектом розвитку електронної комерції є культурно-правова традиція, в якій розвиваються дані правовідносини. Зокрема, у англо-американській традиції розвиток відбувається у напрямі не уніфікації, а гармонізації основних положень, створення певного базису для подальшого розвитку. Ліберальна культура спрямована на розвиток особистості (personality), а не на намагання уніфікувати правове регулювання – закон у його широкому розумінні йде в ногу з часом. Тоді як романо-германська традиція передбачає прийняття законодавства, яке може обмежувати або не передбачати здійснення певних видів діяльності. Окрім того, законодавчі акти тут урегульовують ті, які вже об'єктивно існують, і ніколи не передбачають правового регулювання прогнозованих відносин. Тому відбувається лише закріплення існуючих у суспільстві відносин, їх «державне визнання». У сфері електронної комерції це проявляється особливо яскраво, адже завдяки новітнім технологіям ці відносини розвиваються настільки швидко, що легіслатура не встигає за ними.

У сфері електронної комерції, на нашу думку, регулювання має бути спрямовано на розвиток приватно-правового, а не публічно-правового регулювання. Саме тому правовий інститут електронної комерції має формуватися переважно не шляхом створення уніфікованих правил, а через гармонізацію диспозитивних та дискреційних процедур саморегулювання.

Однак «кістяком» цього правового інституту має бути обмежена кількість уніфікованих правил – наприклад тих, які врегульовують звітність, електронні цифрові підписи, порядок реєстрації та документи, що підтверджують право на певні доменні імена та інші фактично існуючі об'єкти.

Найбільш важливим та історично первісним засобом гармонізації норм права електронної комерції є Типовий закон ЮНСІТРАЛ «Про електронну торгівлю» (1996)¹². Найсуттєвішим заповненням прогалин у нормативно-правовому регулюванні електронної комерції слід визнати ухвалення 23 листопада 2005 р. Конвенції Організації Об'єднаних Націй про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах¹³. Новітнім актом гармонізації національних інститутів електронної комерції є Типовий Закон ЮНСІТРАЛ від 13 липня 2017 р. про електронні записи, що передаються¹⁴.

Електронна комерція нині стала складовою електронного бізнесу, який являє собою інтегративну систему відносин з приводу купівлі-продажу, маркетингу, менеджменту, звітності та всіх інших супутніх бізнесу відносин між суб'єктами. З огляду на сучасний стан розвитку технологій електронний бізнес займає вагоме місце серед уже традиційних форм торгових відносин, оскільки має великі переваги, серед яких основні – зручність, простота та швидкість використання споживачем. Особливо актуальним на сьогодні постає докладне вивчення сутності електронної комерції в аспекті її відмежування від схожих категоріальних конструкцій. Перспективою майбутніх досліджень може стати місце електронного договору як основної форми здійснення правовідносин у сфері електронної комерції та можливості вдосконалення вітчизняного законодавства у даній сфері.

¹ Кохановська О. В. Цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Олена Велеонінівна Кохановська; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2006. – 531 с.

² Дутов М. М. Правове забезпечення розвитку електронної комерції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Михайло Михайлович Дутов, НАН України; Інститут економіко-правових досліджень. – Донецьк, 2003. – 232 с.

³ Присяжнюк О. А. Основи концепції правового регулювання інтернет-відносин в Україні (загальнотеоретичні аспекти): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Олександр Анатолійович Присяжнюк, Харківський національний ун-т внутрішніх справ. – Х., 2007. – 163 с.

⁴ Шахбазян К. С. Міжнародно-правові основи регулювання відносин в мережі Інтернет: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Карина Суренівна Шахбазян; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2009. – 219 с.

⁵ Маєвська А. А. Електронна комерція і право: навч.-метод. посіб. / А. А. Маєвська. – Х., 2010. – 256 с.; Електронна комерція : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bizmost.biz> – С. 112.

⁶ Легенчук С. Ф. Сутність електронної комерції: обліковий вимір / С. Ф. Легенчук, А. С. Скакун // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 4 (58). – С. 59–65.

⁷ Jegorowa D. Rozwój segmentów rynku transakcji internetowych: VI Konferencja Informatyki Stosowanej / Dorota Jegorowa / Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie. – Chełm, 2007. – 234 s.

⁸ Організація торгівлі: підруч. / В. В. Апопій, І. П. Мішук, В. М. Ребицький та ін.; за ред. В. В. Апопії. – [2-е вид., перероб. та доп.] – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 616 с. – С. 528.

⁹ Advertising and Marketing on the Internet: Rules of the Road. Federal Trade Commission : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.consumer.ftc.gov/>

¹⁰ Controlling the Assault of Non-Solicited Pornography and Marketing (CAN-SPAM) Act of 2003 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legalarchiver.org/cs.htm>

¹¹ E-commerce. Online goods and services : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://en.wikipedia.org/wiki/E-commerce>

¹² Типовий закон ООН «Про електронну торгівлю» (ЮНСІТРАЛ) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unictral.org/english/documents/>

¹³ Конвенція Організації Об'єднаних Націй про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах від 23 листопада 2005 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_e71

¹⁴ UNCITRAL Model Law on Electronic Transferable Records (13 July 2017) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/MLETR_ebook.pdf

Резюме

Гайдюлін О. О., Козир Ю. Г. Доктринальні аспекти інституалізації електронної комерції: розмежування базових понять.

У статті розглядається проблема правового статусу інституту електронної комерції. За результатами аналізу стає зрозумілим, що інституціоналізація права електронної комерції повинна бути реалізована через зближення процедур саморегулювання. Гармонізація цих процедур відбувається переважно під впливом Типового закону ЮНСІТРАЛ про електронну торгівлю (1996), Конвенції Організації Об'єднаних Націй про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах (2005), Типового закону ЮНСІТРАЛ про електронні записи, що передаються (2017).

Ключові слова: електронна торгівля, електронна комерція, електронний бізнес, саморегулювання.

Резюме

Гайдюлін А. А., Козырь Ю. Г. Доктринальные аспекты институционализации электронной коммерции: разграничение базовых понятий.

В статье рассматривается проблема правового статуса института электронной коммерции. По результатам анализа ясно, что институционализация права электронной коммерции должна быть реализована через сближение процедур саморегулирования. Гармонизация этих процедур происходит преимущественно под воздействием Типового закона ЮНСИТРАЛ об электронной торговле (1996), Конвенции Организации Объединенных Наций об использовании электронных сообщений в международных договорах (2005), Типового закона ЮНСИТРАЛ об электронных передаваемых записях (2017).

Ключевые слова: электронная торговля, электронная коммерция, электронный бизнес, саморегулирование.

Summary

Gaydulina O., Kozyr U. Doctrinal aspects of institutionalization of the electronic commerce: differentiation of basic concepts.

The article deals with the problem of e-commerce' legal status. According to the results of analysis, it is clear that the institutionalization of e-commerce law should be realized through the rapprochement of the self-regulation procedures. Harmonization of these procedures progresses predominantly by UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce with Guide to Enactment (1996), United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts (2005) and UNCITRAL Model Law on Electronic Transferable Records (2017).

Key words: e-Trade, e-commerce, e-business, self-regulation.

УДК 346.6 336.225.4

І. С. ПИРОГА

Ігор Степанович Пирога, кандидат юридичних наук, докторант ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

НОВИЙ МЕТОД НАРАХУВАННЯ, СПРАВЛЯННЯ І ВІДШКОДУВАННЯ ПДВ

Податкова система є одним із найважливіших економічних регуляторів, основою фінансово-кредитного механізму державного регулювання економіки. Від того, наскільки правильно побудована система оподаткування, залежить ефективне функціонування всього народного господарства. А ефективність механізму правового регулювання безпосередньо залежить від того, наскільки точно визначено цілі регулювання і наскільки оптимально підібрані засоби для їх досягнення.

Ефективне функціонування податкової системи держави неможливе без того, щоб воля держави, спрямована на регулювання податкових відносин, була строго визначеною і однаково розумілася усіма учасниками відносин. Визначеність податково-правового регулювання – найважливіша умова формування національних систем оподаткування. Досягнення визначеності норм податкового права стикається з численними труднощами, в тому числі техніко-юридичного характеру, через виняткову складність і специфічність правових конструкцій податків і зборів^{1,2}. Ефективний закон повинен містити розумні й науково обґрунтовані цілі і

© І. С. Пирога, 2017